

Romska akademija umetnosti i nauka

U prilici smo da objavimo rodjenje Internacionalne romske akademije umetnosti i nauka, što je – usudjujem se reći – istorijski datum kako za Rome Srbije, tako za Rome Evrope i čitavog sveta. Istorija pruža obilje dokaza da je za Rome bilo vekovima predvidjeno, ako ne i predodredjeno, upisivanje u knjigu smrti. Ali, sa današnjim danom, kada se proglašava Romska akademija umetnosti i nauka, i javnosti predstavljaju njeni redovni i počasni članovi, pred nama se otvara knjiga života, koja uverljivo dokazuje da su trajne ljudske vrednosti i ideali postali takodje životna potreba, pravo i obaveza Roma, te najveće nacionalne manjine današnje Evrope. Naše istorijsko i životno iskustvo pruža uverljiva svedočanstva: kada se ljudima otme iz ruku ono što je bolje i obesnaži im se uverenje za bolje, oni su, onda, takoreći bez volje da budu ono što jesu: kreatori sveta slobode, koja je najbolji učitelj života.

Rumunski akademik Mihail Kogalniceanu (1817-1891) bio je prvi koji je u istoriji evropskih akademija govorio o Romima. Taj istoričar, književnik i državnik saopštio je u svome govoru od 1. aprila 1891. godine da je njegova zemlja, Rumunija, držala Rome 500 godina u ropstvu. On je tada uputio apel svojim sugradjanima da se skinu okovi sa romskih robova i tako spere sramota sa lica njegove zemlje.

Mada je to, u ime zakona i humanosti, ubrzo i učinjeno, Romi su ostali okovanih duša i duha ne samo u Rumuniji, već i u mnogim drugim zemljama Evrope.

Nije prilika da izlažem istorijske činjenice. Moram, međjutim, samo podsetiti na veliku tragediju koju su Romi Evrope doživeli pedesetak godina doznije.

U vreme nacizma i fašizma, okovi su zamenjeni gasnim komorama i krematorijumima! Reči Romana Hercoga, bivšeg predsednika Nemačke, koje su uklesane na evropski spomenik žrtava holokausta Roma i Sinta u Berlinu – (za čiju sam se izgradnju i lično borio) - glase: „Holokaust Roma i Sinta izvršen je iz istih motiva rasnog ludila, sa istim pripremama i istovetnom voljom, koja je došla do izražaja u planskom i potpunom uništenju Jevreja!“

Tom činjeničnom iskazu, dodaću memento sa spomen ploče žrtvama Roma u Hamburgu, reći Lani Goldšabi Rozenberg: “Vaše patnje, vaš bol, ožiljci su na telu sveta!“

Poštovane Dame i Gospodo,

ako bi se kazalo da je romologija – „logos o Romima“- (što je u skladu sa duhom savremenih pogleda) - onda su zadaci i ciljevi Romske akademije, u znatnoj meri, definisani i sadržani u toj sintagmi. Akademija će, dakle, podsticati, usmeravati i organizovati multi - i interdisciplinarni naučno istraživački rad našeg naroda u svim njegovim pojavnim formama (istorija, kultura, jezik, literatura, umetnost, društvo itd.), dokumentovati i posredovati znanja iz raznih oblasti i umetnost, biti partner obrazovnim ustanovama i institucijama, i najzad, mada ne poslednje, postati brana raznim pseudonaučnim istraživanjima Roma i rasističkim shvatanjima o njima i njihovom životu, što je, na žalost i sramotu, bila suštinska odlika tzv. ciganološko-džipsoloških istraživanja, koja su, eto, apsurdna, ponovo oživela u sadašnjem vremenu, čak uz obilnu finansijsku podršku ministarstava pojedinih evropskih država i raznih fondacija i fondova!

Tim povodom, uputno je, čini se, podsetiti na reči slavnoga Goethea, koji je anticipirao dolazak varvarskog vremena: „Varvarstvo je nepriznavanje onoga što je izvršno“, a ljudi koji „lažno predstavljaju kao istinito a istinito kao lažno, jesu u stvari umno bolesni ljudi!“

Romi su, prema tome, „test“ ne samo za ljudska prava i slobode u jednom društvu, već i za nauku i umetnost, čiji su oni predmet studijskih istraživanja ili umetnička tema.

Oni koji su pažljivo i sistematski studirali taj problem, uočiće jasnu razliku između onih naučnika i umetnika koji su savladali naravi svoga doba i epohe i onih koji su dopustili da ih savladaju naravi njihovog doba, usled čega se pokazuju kao ograničeni i skučeni.

Rukovodjeni tim merilom, koji je izdržao probu istorijskog vremena, i ceneći doprinos onih ljudi, kojima nije strano ispunjavanje dužnosti prema drugima, što znači, da su svoju čestitost dokazali i potvrdili i prema Romima, odlučeno je da postanu počasni članovi Romske akademije. To su: premijer Indije, pradžomovine Roma, Manmohan Singh; bivši kancelar Nemačke Helmut Šmidt, koji je 17.marta 1982. priznao u ime nemačke vlade holokaust Roma; bivši predsednik Čehoslovačke i Češke Vaclav Havel, koji je doprineo da Romi, nakon plišane revolucije, imaju prvi put više od 10 poslanika u parlamentu; Milan Kučan, bivši predsednik Slovenije, koji se potvrdio kao veliki i istinski prijatelj Roma, i Kiro Gligorov, koji je posle raspada Jugoslavije, u Makedoniji očuvao mir i tako poštdeo kako svoj narod, tako Rome od stradanja i nesreće. Reč je, dakle, o političarima i državnici, od kojih su neki pokazali da se i u složenim i teškim vremenima može kreirati velika politika, koju je filozof Karl Jaspers definisao kao politiku u koju veruje ako ne ceo, onda bar veći deo sveta. Zahvaljujući takvoj politici, u Makedoniji i Sloveniji je osigurana usred ratnog požara oaza mira. I to silom argumenata, ne argumentima sile; ne oružjem, već razumom!

Medju počasnim članovima je takodje Djerd Soroš, koji godinama pomaže emancipaciju Roma. Za razliku od mnogih multimilijardera i tajkuna, koji su još ubedjeni da je novac suštinski duh svih stvari i spremni su pomoći – kazano jezikom slavnog Šekspira – „da životinje zavladaju ovim svetom“, Soroš je doprineo „vaskrsenju“ mnogih Roma.

Medju počasnim članovima su i nemački nobelovac Ginter Gras, počasni član Romskog PEN Centra i osnivač Fondacije za dobrobit romskog naroda, koji je napisao knjigu „Bez glasa“, u kojoj govori o današnjoj diskriminaciji Roma; Markes, koji je ovekovečio Rome u svome romanu „Sto godina samoće“, Moris Farhi, potpredsednik Internacionalnog PEN Centra, koji je napisao roman o holokaustu Roma „Deca duge“; i Salman Rušdi, koji se uključio u odbranu prava i sloboda Roma.

Naravno, njima su pridruženi i ugledni stvaraoci iz naše zemlje: akademik Aleksanadar Fira, koji je godinama, zajedno s nama, aktivno radio na poboljšanju položaja Roma; Radomir Konstantinović, čije je delo „Filozofija palanke“, istinska fenomenologija duha ove sredine i neiscrpan izvor saznanja ne samo problema Srbije, već i romske zajednice; i Djura Šušnjić, čija knjiga „Ribari ljudskih duša“ odslikava naše doba i maestralno objašnjava duh vremena u kojem bivstvujemo.

Medju redovnim članovima Romske akademije umetnosti i nauka su najugledniji romski stvaraoci iz čitavog sveta, počev od Indije, preko Rusije, Madjarske, naše zemlje, Nemačke, Francuske, Italije, Švajcarske, Španije, Finske, pa do SAD.

Akademija, čije postojanje obznanjujemo danas i ovde, treba da postane izvor našeg duhovnog jedinstva i svetionik naše budućnosti. Naši uzori su „misaoni heroji“ i umetnici čitavog sveta. Život našeg naroda, koji je prešao put od Indije do Evrope, i preživeo Aušvic, simbol smrti i stradanja, neka nam bude vazda pred očima. Da bi se opstalo i sačuvalo život pod tim okolnostima, bila je potrebna divovska snaga.

Romi su, uprkos svemu, opstali. I uz to, iznedrili pojedine velikane. Na primer, Augusta Krogha iz Danske, koji je 1920.godine dobio Nobelovu nagradu za medicinu; slikare Antonia Solarija, Ota Milera, Serža Poljakova, Pikasa, književnike Servantesa, Džona Banjana, Jona Budaj Deleanua; „prvu damu matematike“, Sofiju Krjukovsku – Kovaljevsku; besmrtnog Čarla Čaplina, Džana Rajnhardta, slavnog džez-gitaristu, čak državnike, predsednika Brazila Hoselina Kubičeka, i kancelara Austrije, Fredi Sinovca...

Medjutim, ko hoće da pamti istoriju Roma, dovoljno je da se seti dece Mehau, čije je oči izvadio Jozef Mengele, stavio ih u epruvete i poslao na berlinsku Očnu kliniku u Dalemu. Zatim ih je odvezao do krematorijuma u Aušvic-Birkenau, gde su spaljeni.

Ako se budemo sećali svetlosti vida tih dečjih očiju, klonićemo se zla.

Ako smo uvereni da je dobro neuništivo i trajno, očuvaćemo seme iz kojeg klija nova nada.

Ako misao „sve za čovečnost, čovečnost ni za sva blaga sveta“ postane naša vodilja, onda ćemo pronaći pravi put.

Jer, pojмили smo i iskusili suštinu istorijskog života i bića: trajna slava stiće se samo stvaranjem čovečnih dela i izgradnjom ljudskih odnosa, koji počivaju na medjusobnom poverenju i uzajamnom poštovanju.

Uz srdačnu zahvalnost što je ovaj događaj i čin ozario radošću i vaša srca, dajemo obećanje da će Internacionalna romska akademija umetnosti i nauke biti otvorene za sve ljude čistog srca i slobodnog uma.

Predsednik

Rajko Djurić